

MỘT SỐ BIỆN PHÁP TĂNG CƯỜNG SỰ PHỐI HỢP GIỮA GIA ĐÌNH - NHÀ TRƯỜNG VÀ XÃ HỘI NHẪM NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO TRẺ EM TRONG BỐI CẢNH HIỆN NAY

HOÀNG THU THẢO*

Ngày nhận bài: 15/08/2017; ngày sửa chữa: 24/08/2017; ngày duyệt đăng: 25/08/2017.

Abstract: Training human resources with deep professional knowledge, creativity and sense of responsibility is one of important tasks of the education in current period. This requires cooperation of all educational forces and organizations as well as individuals. In this article, author mentions necessity of this cooperation and also proposes some measures to enhance cooperation among school, families and society to improve quality of moral education for children in current period. This cooperation is to ensure consistency in perception and in action of educational forces with aim to reach an important goal of developing personality of young generation.

Keywords: Family, moral education, children, cooperation, society, school.

1. Đặt vấn đề

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng căn dặn: “Tôi cũng mong các gia đình liên lạc chặt chẽ với nhà trường, giúp nhà trường giáo dục và khuyến khích con em chăm chỉ học tập, sinh hoạt lành mạnh và hăng hái giúp ích nhân dân” [1; tr 186]. Trong gia đình, cha mẹ là người có ảnh hưởng rất lớn đối với con trẻ, bởi vậy, Bác “mong cha mẹ học trò hết sức giúp đỡ nhà trường trong việc giáo dục con em chúng ta cho có kết quả tốt đẹp” [1; tr 427]. Đồng thời, Bác cũng căn dặn cán bộ Đảng ngành Giáo dục: “Phải nhất thiết liên hệ mật thiết với gia đình học trò. Bởi vì giáo dục trong nhà trường, chỉ là một phần, còn cần có giáo dục ngoài xã hội và trong gia đình để giúp cho việc giáo dục trong nhà trường được tốt hơn. Giáo dục trong nhà trường dù tốt mấy nhưng thiếu giáo dục trong gia đình và ngoài xã hội thì kết quả cũng không hoàn toàn” [1; tr 591]. Vì thế, bài viết đề cập một số biện pháp tăng cường sự phối hợp giữa gia đình - nhà trường và xã hội nhằm giáo dục đạo đức (GDĐĐ) cho trẻ em trong bối cảnh hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Sự cần thiết phải tăng cường phối hợp giữa gia đình - nhà trường và xã hội nhằm nâng cao hiệu quả GDĐĐ cho trẻ em trong bối cảnh hiện nay

Theo Luật Bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em của Việt Nam, năm 2004, điều 1: “Trẻ em là công dân Việt Nam dưới 16 tuổi” [2].

Luật Giáo dục, năm 2005, điều 3: Hoạt động giáo dục phải được thực hiện theo nguyên lý học đi đôi với hành, giáo dục kết hợp với lao động sản xuất, lí luận gắn liền với thực tiễn, giáo dục nhà trường kết hợp

với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội. Điều 12: Mọi tổ chức, gia đình và công dân có trách nhiệm chăm lo sự nghiệp giáo dục, phối hợp với nhà trường thực hiện mục tiêu giáo dục, xây dựng môi trường giáo dục lành mạnh và an toàn [3].

Luật Bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em, năm 2004, Điều 28: Nhà trường và các cơ sở giáo dục khác có trách nhiệm thực hiện giáo dục toàn diện về đạo đức, trí thức, thẩm mỹ, thể chất, giáo dục lao động hướng nghiệp cho trẻ em; chủ động phối hợp chặt chẽ với gia đình và xã hội trong việc bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em [2].

Như vậy, gia đình, nhà trường và xã hội cần phối hợp thống nhất trong việc nuôi dưỡng, dạy dỗ ở gia đình; việc dạy học ở nhà trường; việc học các kĩ năng khác ngoài xã hội. Tất cả các lực lượng giáo dục phải phát huy tinh thần trách nhiệm, chủ động tạo ra mối quan hệ phối hợp, vì mục tiêu giáo dục đào tạo thế hệ trẻ trở thành người công dân hữu ích cho đất nước. Mỗi một lực lượng giáo dục đều có một trọng trách riêng trong quan hệ chủ động phối hợp để thực hiện tốt chức năng GDĐĐ cho trẻ em. Hiệu quả GDĐĐ cho trẻ em chỉ có được khi tất cả các tổ chức (gia đình, xã hội và nhà trường) cùng thống nhất với nhau về mục tiêu, nội dung, hình thức, tất cả vì tương lai của thế hệ trẻ. Trên cơ sở nhận thức đúng đắn tầm quan trọng cũng như trách nhiệm của mình, mỗi tổ chức sẽ có những hành động cụ thể, thiết thực, góp phần tạo ra sự chuyển biến mạnh mẽ, có hiệu quả trong việc GDĐĐ cho trẻ em.

Nếu như gia đình là tổ chức xã hội đầu tiên có khả

* Trưởng Cao đẳng Sư phạm Trung ương

năng nhất trong việc chăm lo cho sự phát triển cả thể chất, trí tuệ, tình cảm và đạo đức của thế hệ trẻ, đặc biệt là giai đoạn hình thành nhân cách gốc từ 1-6 tuổi thì nhà trường là thiết chế giáo dục chính thống của xã hội. Hệ thống nhà trường các cấp trang bị những kiến thức văn hóa, khoa học tự nhiên, xã hội, khoa học kĩ thuật và chuyên ngành... tạo khả năng phát triển trí tuệ, bản lĩnh lao động sáng tạo, thực hiện giáo dục toàn diện để hình thành và phát triển nhân cách cho thế hệ trẻ. Xã hội là một môi trường văn hóa đa dạng gồm nhiều thiết chế, tổ chức như Đoàn, Đội, nhóm bạn bè, làng xóm... trong những mối liên hệ cụ thể, tác động tới sự phát triển của thế hệ trẻ.

Các thiết chế và các tổ chức khác nhau không thể thay thế cho nhau trong việc GDĐĐ cho trẻ em. Mỗi thiết chế, mỗi tổ chức có những đặc điểm và sức mạnh riêng, những nội dung, phương pháp giáo dục không phải chỉ bằng sức mạnh của riêng mình mà còn có sự phối hợp của cả xã hội. Nếu xã hội không chăm lo GDĐĐ cho thế hệ trẻ thì gia đình cũng không có môi trường thuận lợi để thực hiện chức năng GDĐĐ cho con em của mình. Vì vậy, cần có sự hợp tác và thống nhất giữa các lực lượng giáo dục để tạo nên hiệu quả tích cực nhất cho sự hình thành nhân cách trẻ em, mang lại hiệu quả như xã hội kì vọng.

2.2. Một số biện pháp tăng cường phối hợp giữa gia đình - nhà trường và xã hội nhằm nâng cao hiệu quả GDĐĐ cho trẻ em trong bối cảnh hiện nay:

- Thống nhất trong nội dung nhận thức, định hướng tác động:

Trước tiên, chúng ta cần đưa nội dung, mục tiêu giáo dục trong gia đình, nhà trường vào phương châm hành động của các tổ chức xã hội ở địa phương như: Đoàn Thanh niên, Hội Phụ nữ, Hội Nông dân, Hội Cựu chiến binh, Hội Người cao tuổi... nhằm thống nhất những nội dung cần đạt được đối với quá trình hình thành và phát triển nhân cách cho trẻ em.

Trên cơ sở đã có sự thống nhất về nội dung nhận thức, gia đình, nhà trường và xã hội phối hợp thống nhất trong định hướng tác động; kết hợp việc nuôi dưỡng, dạy dỗ ở gia đình với nội dung dạy - học của nhà trường và các hoạt động khác của xã hội. Sự thống nhất giữa dạy văn hóa, kiến thức khoa học với GDĐĐ, nghề nghiệp, sức khỏe, môi trường, dân số... sẽ tạo điều kiện thuận lợi trong quá trình GDĐĐ cho trẻ em.

Giáo dục gia đình có thể mạnh đối với việc rèn luyện đạo đức, lối sống cũng như quan hệ ứng xử cho

trẻ. Nhà trường cũng có trách nhiệm và nhiều thuận lợi trong việc truyền thụ cho các em những vấn đề trên một cách tỉ mỉ, cụ thể, khoa học, có hệ thống, các đoàn thể xã hội trên cơ sở những chủ trương, chính sách địa phương thông qua các buổi sinh hoạt mà tuyên truyền, giáo dục ý thức trách nhiệm của người công dân ở mọi lứa tuổi. Các tổ chức xã hội, trong đó có Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, Đội Thiếu niên tiên phong Hồ Chí Minh là tổ chức trực tiếp giúp các em hình thành lí tưởng chính trị đạo đức, các năng khiếu cá nhân, làm cho đời sống tinh thần thêm phong phú; đồng thời, thông qua đó rèn luyện cho các em những phẩm chất đạo đức tốt đẹp.

- Sự thống nhất trong hành động, hình thức tiến hành:

Sự phối hợp giáo dục giữa gia đình, nhà trường, các đoàn thể xã hội có thể diễn ra dưới nhiều hình thức. Vấn đề quan trọng, cơ bản hàng đầu là tất cả các lực lượng giáo dục phải phát huy tinh thần trách nhiệm, chủ động tạo ra mối quan hệ phối hợp, vì mục tiêu giáo dục đào tạo thế hệ trẻ trở thành người công dân hữu ích cho đất nước. Mỗi một lực lượng giáo dục đều có một trọng trách riêng trong quan hệ chủ động phối hợp để thực hiện tốt chức năng giáo dục trẻ em.

+ *Với gia đình:* Muốn GDĐĐ cho con cái, trên cơ sở nhận thức rõ trách nhiệm, vai trò của mình, các bậc phụ huynh phải nỗ lực và quyết tâm rất lớn trước những khó khăn do điều kiện hoàn cảnh đặt ra. Sự gương mẫu trong cách ứng xử, trong lối sống, trong việc làm... của phụ huynh ở gia đình chính là phương pháp giáo dục có khả năng mang lại hiệu quả tốt nhất đối với con cái. Gia đình thường xuyên liên lạc với nhà trường và các tổ chức xã hội để kịp thời nắm bắt tâm tư, tình cảm của trẻ em; kịp thời giúp đỡ các em trong những vướng mắc của quá trình học tập cũng như cuộc sống hàng ngày.

+ *Với nhà trường:* Để thực hiện mục tiêu chung về GDĐĐ cho trẻ em, nhà trường cần nâng cao hơn nữa nhiệm vụ phối hợp cùng với gia đình và các tổ chức xã hội khác. Cụ thể: 1) Nhà trường cung cấp cho học sinh các tri thức sơ đẳng về các chuẩn mực đạo đức gắn với kinh nghiệm sống, giúp học sinh hình thành, định hướng về giá trị đạo đức, biết các nghĩa vụ, trách nhiệm và phân biệt được cái đúng cái sai, cái thiện cái ác. Thông qua hoạt động mà đưa các chuẩn mực, các giá trị ấy vào mọi lĩnh vực của cuộc sống sao cho phù hợp với trình độ nhận thức, tập quán hành vi đạo đức đang hình thành ở

trẻ em. Trên cơ sở đó, nhà trường tạo điều kiện thuận lợi, giúp các em tập luyện trong đời sống thực tế, hình thành các hành vi, tập quán lành mạnh, góp phần tạo nên lối sống phù hợp với các chuẩn mực đạo đức, văn hóa. Nếu thực hiện tốt các nhiệm vụ trên, chúng ta đã và sẽ đặt được những viên gạch hồng đầu tiên trong quá trình giáo dục, bồi dưỡng hình thành cơ sở ban đầu của tư cách đạo đức người công dân, người chiến sĩ, những người chủ tương lai của đất nước, của dân tộc; 2) Nhà trường thực hiện nội dung dạy học các môn *Đạo đức, Giáo dục công dân* trong chương trình sách giáo khoa hiện hành trên cơ sở rà soát, tinh giản những nội dung khó, trùng lặp, chưa thực sự cần thiết đối với học sinh. Nhà trường lựa chọn các nội dung giáo dục có giá trị và phù hợp với đặc điểm tâm, sinh lí, tình cảm và sự phát triển của học sinh, của xã hội và thời đại; giáo dục hành vi và chuẩn mực đạo đức; giáo dục ý thức tuân thủ pháp luật, kĩ năng sống và giá trị sống đúng đắn trong chương trình giáo dục phổ thông mới. Ngoài môn *Giáo dục công dân*, tất cả các môn học khác ở trường, đặc biệt là môn *Văn*, môn *Toán*,... đều có khả năng tiềm tàng, nếu được khai thác tốt, đúng hướng, nhằm vào việc GDĐĐ. Chẳng hạn ở môn *Ngữ văn* qua các câu chuyện kể, các bài văn, bài thơ có nội dung phong phú, sinh động ca ngợi vẻ đẹp của đất nước, giáo viên nên lồng ghép ca ngợi về văn hóa, các tập quán truyền thống tốt đẹp của quê hương, nếu được khai thác, tiến hành đúng đắn sẽ mở rộng được kiến thức về đạo đức, về truyền thống văn hóa, về kinh nghiệm, lối sống mang tính dân gian, phản ánh bản sắc đạo đức của quê hương. Tất cả sẽ giáo dục, bồi dưỡng cho học sinh tình yêu quê hương, đất nước; lòng tự hào dân tộc và kể cả các chuẩn mực sơ giản trong giao tiếp, ứng xử về đạo đức...; 3) Ở nhà trường, khi giáo viên hướng dẫn học sinh học bài, làm bài nên chú ý vận dụng đúng các nguyên tắc và phương pháp giáo dục và dạy học, giúp học sinh được giáo dục các chuẩn mực đạo đức từ mức độ dễ đến khó, từ đơn giản đến phức tạp và nâng cao dần... sẽ tập luyện cho học sinh thói quen vượt khó khăn hoàn thành nhiệm vụ học tập, bước đầu hoàn thành các phẩm chất ý chí, các nét tính cách, lòng yêu chân lí, yêu văn hóa khoa học. Cũng nhờ vậy mà tầm mắt của các em ngày càng mở rộng, càng phong phú thêm, góp phần làm cho kiến thức đạo đức, thái độ đạo đức về cuộc sống, vốn sống, kinh nghiệm sống của các em phát triển dần; 4) Trong quá trình học tập cùng nhau tại nhà

trường, các mối quan hệ về lợi ích giữa cá nhân với tập thể sẽ hình thành tinh thần đoàn kết gắn bó vì lợi ích chung cũng sẽ được hình thành và phát triển. Nếu được giáo dục tốt, được gia đình quan tâm theo dõi, chăm sóc hàng ngày, học sinh dần dần sẽ ý thức được mối quan hệ giữa cá nhân với tư cách là con cái, là học sinh với lợi ích của gia đình và bản thân. Tất cả sẽ là cơ sở để xây dựng nên ý thức của học sinh về nghĩa vụ, trách nhiệm, về bổn phận với mọi người, với gia đình và xa hơn nữa là với xã hội. Khi hoàn thành tốt các nhiệm vụ học tập, phù hợp với sự mong đợi của gia đình, của xã hội, các em sẽ được đánh giá, khen thưởng, sẽ hình thành được những tình cảm trong sáng, tích cực phù hợp với lứa tuổi học đường; 5) Việc giáo dục pháp luật cần được thực hiện theo nhiều hình thức và phương pháp khác nhau, có sự cộng tác chặt chẽ giữa nhà trường, gia đình và xã hội. Sự kết hợp giữa lồng ghép giáo dục chính khóa và các hoạt động ngoại khóa, đẩy mạnh giáo dục kĩ năng sống như: giao tiếp, làm việc theo nhóm, ra quyết định, ứng phó với căng thẳng...

+ Với các tổ chức đoàn thể, đặc biệt là Đoàn Thanh niên, Đội Thiếu niên: cần tăng cường sinh hoạt, đổi mới nội dung sinh hoạt, tích cực nêu gương người tốt việc tốt, nhân rộng điển hình tiên tiến gắn với đẩy mạnh học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh. Một số hình thức có ý nghĩa tích cực như phát động Cuộc vận động "Xây dựng giá trị hình mẫu thanh niên Việt Nam thời kì mới"; kiên trì hướng dẫn và tổ chức cho đoàn viên thanh niên đăng kí thực hiện các tiêu chí, chuẩn mực đạo đức, lối sống hướng đến các giá trị "Tâm trong, trí sáng, hoài bão lớn"; tuyên truyền, giới thiệu cho thanh, thiếu niên về những tấm gương "Người tốt, việc tốt" trong xã hội; tuyên dương "Thanh niên tiên tiến làm theo lời Bác" trong các đối tượng thanh niên gắn với thực hiện chương trình "Thắp sáng ước mơ tuổi trẻ Việt Nam"...

Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh và các tổ chức của thanh, thiếu nhi cần chủ động và tăng cường giáo dục lí tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ bằng nhiều hình thức phong phú, đa dạng và nhận thức rõ trách nhiệm trực tiếp và đi đầu trong công tác này. Tăng cường kí kết các chương trình, kế hoạch liên tịch và nâng cao khả năng phối hợp, lồng ghép các hoạt động của Đoàn, Hội, Đội với các đoàn thể quần chúng nhân dân và các chủ thể xã hội khác nhằm giáo dục lí tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thanh niên, thiếu niên và nhi đồng.

Cần phát huy vai trò của đội ngũ cán bộ phụ trách trên địa bàn dân cư trong công tác bảo vệ, chăm sóc và giáo dục thiếu nhi như phòng chống bạo lực, xâm hại, ngược đãi trẻ em. Chủ động nắm bắt số lượng, tình hình thiếu nhi lang thang cơ nhỡ trên địa bàn xã, huyện, từ đó tham mưu các giải pháp tổ chức hoạt động để thu hút, tập hợp, hỗ trợ, định hướng cho các em làm những việc tốt, tránh xa các tệ nạn xã hội, ma túy, góp phần cùng chính quyền địa phương giữ gìn an ninh trật tự trên địa bàn. Hội Phụ nữ các huyện, xã cần tích cực đẩy mạnh các cuộc vận động như “Xây dựng gia đình hạnh phúc 5 không, 3 sạch” (không đói nghèo, không vi phạm pháp luật, tệ nạn xã hội, không có bạo lực gia đình, không sinh con thứ ba trở lên, không có trẻ suy dinh dưỡng và bỏ học; sạch nhà, sạch bếp, sạch ngõ) góp phần xây dựng gia đình, giáo dục con cái thành công.

+ Với một số địa phương có sự tham gia của các tôn giáo trong đời sống xã hội: cần lưu ý các tôn giáo đều hướng đến chân - thiện - mỹ, đều giáo dục con người điều hay lẽ phải, để xây dựng và phát triển nhân cách, xây dựng quê hương, địa phương. Vì thế, các địa phương cần phát huy lợi thế đó để vận động các gia đình tích cực GDĐĐ cho trẻ em, giúp trẻ nên người, tránh xa các tệ nạn xã hội, các cấp ủy Đảng, chính quyền cần linh hoạt vận động các gia đình giáo dục con cái những điều tốt đẹp nhất, tích cực cho xã hội phù hợp với thời đại mới. Các bậc phụ huynh nên hướng tới giáo dục con cái một cách đầy đủ ba phương diện: thể dục (phải giữ gìn sức khỏe cho con cái bằng cách cho ăn uống đầy đủ, hợp vệ sinh; quần áo sạch sẽ lành lặn; thuốc men khi đau yếu, tránh bắt con cái làm việc quá sức mình), trí dục (phải cho con cái được học tập văn hoá và hướng nghiệp đến nơi đến chốn theo hết khả năng mình. Tránh để con mù chữ, thất học và vô công rồi nghề), đức dục (phải giáo dục tôn giáo bằng việc dạy giáo lí ngay từ ấu nhi cho đến trưởng thành; giáo dục những đức tính nhân bản và xã hội... để con cái nên công dân tốt.

Việc tăng cường sự phối hợp nhà trường, gia đình và xã hội trong việc giáo dục trẻ em chỉ có được khi tất cả các tổ chức (gia đình, xã hội và nhà trường) cùng thống nhất với nhau về mục tiêu, nội dung hình thức, tất cả vì tương lai của thế hệ trẻ. Chi khi nào tất cả mọi tổ chức nói trên nhận thức đúng đắn tầm quan trọng cũng như trách nhiệm của mình và có những hành động cụ thể, thiết thực thì khi đó mới tạo ra sự chuyển biến mạnh mẽ, có hiệu quả trong việc giáo dục trẻ em.

Cần giáo dục trẻ để tiếp tục phát huy truyền thống cách mạng vẻ vang của cha ông, truyền thống của Đội Thiếu niên Tiền phong Hồ Chí Minh, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, truyền thống lịch sử văn hoá, niềm tự hào về quê hương, đất nước; tích cực rèn luyện đạo đức, làm nhiều việc tốt, chăm ngoan, học giỏi, hiếu thảo với ông bà, cha mẹ, tham gia tốt các hoạt động của Đội, xứng đáng là những chủ nhân tương lai của đất nước, xứng đáng với niềm tin của cha mẹ, thầy cô và của toàn xã hội.

Trong công tác GDĐĐ, vai trò của gia đình là quan trọng. Truyền thống văn hóa, đạo đức gia phong có ảnh hưởng rất lớn đến sự phát triển nhân cách của con cái. Những bài học về đạo đức mang tính chất sơ đẳng nơi gia đình sẽ đóng vai trò là bài học nền tảng để các em xây dựng lối sống đạo đức, lành mạnh. Để GDĐĐ cho con tuổi vị thành niên được hiệu quả, gia đình mà đặc biệt là cha mẹ cần có những biện pháp giáo dục phù hợp, nắm bắt những nguyên tắc trong công tác giáo dục; kết hợp mật thiết với nhà trường để việc GDĐĐ cho con thật sự đạt hiệu quả.

3. Kết luận

Một trong những tư tưởng đổi mới giáo dục hiện nay là tăng cường GDĐĐ cho học sinh, được thể hiện trong **Luật Giáo dục 2005**: Mục tiêu giáo dục là đào tạo con người Việt Nam phát triển toàn diện, có đạo đức, tri thức, sức khoẻ, thẩm mỹ và nghề nghiệp, trung thành với lí tưởng độc lập và chủ nghĩa xã hội; hình thành và bồi dưỡng nhân cách, phẩm chất, năng lực của công dân, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc [3]. Muốn vậy, chúng ta cần tiến hành đồng bộ nhiều giải pháp, trong đó có tăng cường sự phối hợp đồng bộ giữa gia đình - nhà trường và xã hội, góp phần GDĐĐ cho trẻ em đạt hiệu quả như mong muốn, góp phần xây dựng đất nước phát triển, đáp ứng yêu cầu CNH, HĐH. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Hồ Chí Minh toàn tập (tập 10, 2011). NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Quốc hội (2012). *Luật Bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em*. NXB Lao động.
- [3] Quốc hội (2005). *Luật Giáo dục 2005 và quy định về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực giáo dục*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [4] Vũ Ngọc Bình (2000). *Giới thiệu Công ước của Liên hiệp quốc về quyền trẻ em*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [5] Quốc hội (2012). *Luật Hôn nhân và gia đình Việt Nam*. NXB Lao động.